

та художніми прийомами, навичками впевненого відтворення ліній різної конфігурації без креслярських інструментів, розвиток твердості й точності рухів під час малювання та креслення, розвиток окоміру тощо. Для цього доцільно запровадити у професійно орієнтовну підготовку майбутніх учителів трудового навчання та технологій вивчення основ графічних зображень та способів їх виконання. При цьому здобувачі вищої освіти мають оволодіти типовими засобами креслення та розв'язувати задачі на створення зображень різних елементів усіх технологічних профілів, що вивчаються в педагогічному університеті. Тому в процесі графічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій у закладі вищої освіти важливо поєднувати графічну діяльність з мистецтвом. Такий методичний підхід сприяє розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів трудового навчання та технологій, при цьому підвищує їх мотивацію до вдосконалення графічної компетентності.

Список використаних джерел:

1. Олєфіренко Т. О. Формування графічної компетентності у майбутніх учителів технологій: автореферат дисертації на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2012. 20 с.
2. Отич О. Особливості художньо-естетичного розвитку особистості у системі професійної освіти. *Професійно-художня освіта України : збірник наукових праць / редкол. : І. А. Зязюн (голова), В. О. Радкевич (заступник голови), Р. Т. Шмагало (заступник голови) та ін.* Київ, Черкаси : Вид-во «Черкаський ЦНТЕІ», 2005. Вип. III. С. 25–32.
3. Твердохлібова Я. М. Графіка як предмет пізнання та художньо-творчої діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів. *Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей : зб. матеріалів X Міжнар. педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О. П. Рудницької / голов. ред. : І.А. Зязюн.* Вип. 4 (8). Чернівці : Зелена Буковина, 2013. С. 158–160.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.08>

Шимкова І. В., Дуднік В. В., Мокрогуз М. О.
м. Вінниця, Україна
irina.shym22@gmail.com

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У тезах розглядається потенціал художньо-творчої діяльності з вторинними матеріалами як засобу екологічного виховання учнів 5 класу в процесі проектно-технологічної освіти. Теоретично обґрунтовано три виміри екологічної свідомості (когнітивний, емоційно-ціннісний, діяльнісно-поведінковий) та показано, як художньо-творча діяльність забезпечує їх цілісний розвиток. Розкрито педагогічний зміст концепції апсайклінгу як методу творчого перетворення непотрібних речей на мистецькі вироби вищої художньої цінності. Описано триетапну структуру навчального проекту: екологічно-дослідницька, художньо-проектувальна та виконавсько-рефлексивна фази. Визначено роль учительської фасилітації у стимулюванні самостійного творчого пошуку учнів та формуванні навичок аргументованої рефлексії.

Ключові слова: екологічне виховання, художньо-творча діяльність, апсайклінг, вторинні матеріали, проєктно-технологічна діяльність, екологічна свідомість, дизайн-мислення, основна школа.

Abstract. *The paper explores the potential of artistic and creative activity with secondary materials as a means of environmental education for 5th-grade students within project-based technology education. The three dimensions of environmental awareness (cognitive, emotional-value, and behavioural) are theoretically substantiated, and the role of artistic activity in their integrated development is demonstrated. The pedagogical content of the upcycling concept – as a method of creatively transforming discarded objects into artworks of higher artistic value – is revealed. A three-phase structure of the educational project is described: ecological-research, artistic-design, and performance-reflective phases. The role of teacher facilitation in stimulating students' independent creative search and developing skills of reasoned reflection is defined.*

Keywords: *environmental education, artistic and creative activity, upcycling, secondary materials, project-based technology education, environmental awareness, design thinking, secondary school.*

Глобальні екологічні виклики сучасності – надмірне споживання, проблема побутових відходів, виснаження природних ресурсів – актуалізують потребу у формуванні екологічної свідомості особистості вже на етапі базової середньої освіти. Водночас художньо-творча діяльність як один із провідних видів навчальної діяльності в основній школі має значний виховний потенціал, який у контексті екологічної освіти залишається недостатньо реалізованим. Концепція сталого розвитку, відображена в Державному стандарті базової середньої освіти (2020), передбачає формування в учнів екологічно відповідальної поведінки та вміння критично осмислювати моделі споживання [1]. Художньо-творча робота з вторинними матеріалами є унікальним педагогічним засобом, що поєднує екологічне виховання, розвиток художнього смаку та формування технологічних умінь учнів 5 класу, що підтверджується сучасними педагогічними дослідженнями [5].

У педагогічній науці екологічне виховання розглядається як процес формування екологічної свідомості, що охоплює три взаємопов'язані виміри: *когнітивний* (знання про стан довкілля, проблеми відходів, принципи сталого розвитку), *емоційно-ціннісний* (ставлення до природи як до цінності, естетичне сприйняття природного середовища), *діяльнісно-поведінковий* (екологічно відповідальні практики в повсякденному житті) [2]. Художньо-творча діяльність із вторинними матеріалами ефективно розвиває всі три виміри: учень одночасно осмислює проблему відходів, відкриває красу в «непотрібних» речах і набуває практичного досвіду відповідального ставлення до ресурсів.

Термін «апсайклінг» (англ. *upcycling*) означає творче перетворення використаних або непотрібних матеріалів на вироби вищої якості та художньої цінності – на відміну від рециклінгу, який зазвичай знижує якість матеріалу. У контексті художньої освіти апсайклінг набуває значення повноцінного творчого методу, що спирається на принципи дизайн-мислення: виявлення проблеми (надлишок непотрібних речей), генерування ідей (пошук нових смислів і функцій), прототипування (ескізування та макетування) і реалізації (виготовлення мистецького виробу) [3; 4]. Педагогічна цінність цього методу полягає в тому, що обмеженість матеріалу стимулює нестандартне мислення, розвиває творчу уяву та формує вміння знаходити художній образ у буденному об'єкті. Дослідження

формування технологічних умінь учнів у процесі створення виробів з вторинних матеріалів підтверджує ефективність такого підходу [5].

Розробка системи уроків із екологічно орієнтованої художньо-творчої діяльності для учнів 5 класу ґрунтується на поєднанні проектно-технологічного та художньо-педагогічного підходів [3; 4]. Кожен навчальний міні-проект охоплює три послідовні фази.

Фаза 1 – екологічно-дослідницька. Учні аналізують обраний вторинний матеріал (картонна упаковка, скляна пляшка, тканинні залишки, металева консервна банка тощо) з двох позицій: екологічної (яку шкоду завдає цей матеріал довкіллю, скільки часу розкладається) та художньої (які формальні якості він має – фактура, пластичність, колір, форма). Такий подвійний погляд формує в учнів звичку бачити в речі не лише утилітарний об'єкт, а й матеріал із художніми потенціями [2].

Фаза 2 – художньо-проектувальна. Учні розробляють ескізи майбутнього виробу, визначають художній образ, обирають декоративні техніки (розпис, декупаж, плетіння, ліплення, конструювання). На цьому етапі особливого значення набуває вчительська фасилітація: педагог не диктує рішення, а ставить запитання, що спонукають до самостійного пошуку образу. Учні знайомляться зі зразками арт-об'єктів із вторинних матеріалів у сучасному дизайні та народному мистецтві, що розширює їхній художній кругозір [4; 5].

Фаза 3 – виконавсько-рефлексивна. Учні виготовляють виріб, а завершальним етапом слугує колективне обговорення: кожен автор презентує свій задум, пояснює художні рішення і відповідає на запитання. Особливе місце займає рефлексія «екологічного сенсу» – учні формулюють, яку нову функцію та цінність набула річ, яка раніше вважалась відходом. Такий підхід формує не лише художні вміння, а й навички аргументованої комунікації та критичного мислення [3].

Художньо-творча діяльність із вторинними матеріалами є дієвим і методично обґрунтованим засобом екологічного виховання учнів 5 класу в процесі проектно-технологічної освіти. Концепція апсайклінгу органічно поєднує екологічну, художню та технологічну складові навчання, формуючи цілісний досвід відповідального й творчого ставлення до матеріального світу. Триетапна структура навчального проєкту (екологічно-дослідницька, художньо-проектувальна, виконавсько-рефлексивна фази) забезпечує послідовне формування всіх компонентів екологічної свідомості учнів.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-p> (дата звернення: 10.03.2025).
2. Іванчук С. А. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку: монографія. Дніпро : Вид-во ЛІРА, 2022. 466 с.
3. Коберник О. М., Ящук С. М. Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання. Умань, 2001. 80 с.
4. Мачача Т. С. *Теоретико-методологічні засади проектування змісту технологічної освіти. Український педагогічний журнал.* 2016. № 3. С. 105–114.
5. Шимкова І. В., Дзісь Т. М., Остапенко Н. В. Формування технологічних умінь старшокласників у процесі створення виробів з вторинних матеріалів. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій,*

педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць / О. В. Марущак (голова) та [ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 7. С. 191–193.

<https://doi.org/110.31652/3083-7871-2026-4.09>

Гриценко Л. О., Лаврик С.Л.
м. Полтава, Україна
grycenko_l@ukr.net
sergejlogo032@gmail.com

РОЛЬ РОБОТОТЕХНІКИ У РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ТА ХУДОЖНЬОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Анотація. У статті обґрунтовано роль освітньої робототехніки у розвитку креативності та художнього мислення здобувачів освіти. Визначено її потенціал у формуванні інженерно-дизайнерських компетентностей.

Ключові слова: робототехніка, креативність, художнє мислення, STEM, технологічна освіта.

Abstract. The article substantiates the role of educational robotics in developing creativity and artistic thinking of students. Its potential in forming engineering and design competencies is defined.

Keywords: robotics, creativity, artistic thinking, STEM, technology education.

Сучасна освіта розвивається в умовах цифровізації та технологізації суспільства, що зумовлює потребу у формуванні творчої, ініціативної та інноваційно мислячої особистості. Особливої актуальності набуває проблема розвитку креативності та художнього мислення здобувачів освіти, які навчаються за технологічними спеціальностями. Одним із ефективних засобів вирішення цього завдання є освітня робототехніка.

Як зазначає О. Струтинська, робототехніка виступає потужним інструментом інтеграції знань із різних галузей та сприяє розвитку ключових компетентностей особистості [5]. Вона поєднує технічну, інформаційну та творчу складові навчання, що створює умови для формування цілісного мислення.

Креативність у педагогічній науці розглядається як здатність до створення нових ідей, нестандартного мислення та вирішення проблем. В. Ворожбіт-Горбатюк підкреслює, що розвиток креативності потребує спеціально організованого освітнього середовища, яке стимулює творчу активність здобувачів освіти [2]. Саме таким середовищем виступає робототехніка.

У процесі роботи з робототехнічними системами студенти не лише виконують технічні завдання, а й розробляють власні проекти, конструюють моделі, програмують алгоритми їх функціонування. Це сприяє розвитку дивергентного мислення, уяви та здатності до експериментування.

Особливе значення має вплив робототехніки на формування художнього мислення. Художнє мислення передбачає здатність до естетичного сприйняття, образного уявлення та творчого конструювання. У контексті технологічної освіти воно проявляється у процесі дизайну виробів, моделювання об'єктів і створення візуально привабливих конструкцій.